

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Traducerea și permisiunea de republicare au fost oferite sub autoritatea Direcției Generale Agent Guvernamental, Ministerul Justiției al Republicii Moldova (justice.gov.md). Permisuniunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

The present text and the authorisation to republish were granted under the authority of the Governmental Agent's General Department from the Ministry of Justice of the Republic of Moldova (justice.gov.md). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

La traduction et l'autorisation de republier ont été accordées sous l'autorité de la Direction générale de l'Agent gouvernemental du Ministère de la Justice de la République de Moldova (justice.gov.md). L'autorisation de republier cette traduction a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

SECȚIA A PATRA

CAUZA ANUȘCA c. MOLDOVEI

(Cerere nr. 24034/07)

HOTĂRÎREA

STRASBOURG

18 mai 2010

DEFINITIVĂ
la 18 iulie 2010
potrivit articolului 44 § 2 (b) din Convenție.

Poate fi obiectul revizuirii editoriale, inclusiv în ce privește traducerea

În cauza Anușca c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a Patra), statuînd în cameră compusă din:

Nicolas Bratza, *Președinte*,

Lech Garlicki,

Ljiljana Mijović,

David Thór Björgvinsson,

Ján Šikuta,

Päivi Hirvelä,

Mihai Poalelungi, *judcători*,

și Lawrence Early, *Grefier al Secției*,

Deliberînd în secret la 27 aprilie 2010,

Pronunță prezenta hotărîre, adoptată în aceeași zi:

PROCEDURA

1. Cauza a fost inițiată printr-o cerere (nr. 24034/07) contra Republicii Moldova, depusă la 21 mai 2007, adresată Curții în conformitate cu Articolul 34 din Convenția privind Apărarea Drepturilor și Libertăților Fundamentale („Convenție”) din partea cetățeanului Republicii Moldova, Liuba Anușca (“reclamanta”).

2. Reclamanta a fost reprezentată de dl. I. Țurcanu, avocat cu practică în Edineț. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de Agentul său, dl V. Grosu.

3. Reclamanta a pretins că investigația autorităților în cauza cu privire la moartea fiului său nu a fost conformă standardelor statuate de Convenție.

4. La 22 octombrie 2008 Președintele Secției a Patra a decis să comunice cererea Guvernului. De asemenea, s-a decis examinarea în fond a cererii odată cu admisibilitatea acesteia (articolul 29 § 3 din Convenție).

ÎN FAPT**I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI**

5. Reclamanta s-a născut în 1957 și locuiește în Lopatnic.

6. Dînsa este mama lui Ion Anușca, născut în 1985, care a decedat la 05 octombrie 2004 în cadrul îndeplinirii serviciului militar obligatoriu.

7. Circumstanțele cauzei, după cum au fost prezentate de părți, pot fi rezumate în felul cum urmează.

8. Fiul reclamantei, înrolat în serviciul militar obligatoriu începînd cu Noiembrie 2003, își satisfăcea serviciu militar n termen la Baza de Aviație a

Forțelor Militare Aeriene, unde dînsul lucra în gospodărie. În luna august care a urmat, el a fost transferat pentru îndeplinirea altor sarcini. Potrivit Guvernului, acest transfer a avut loc în rezultatul constatării unor probleme de conduită, inclusiv alcoolism și agresivitate.

9. La 03 octombrie 2004, fiul reclamantei a părăsit fără permisiune unitatea militată pentru două/trei ore. Două zile mai tîrziu, i s-a solicitat să prezinte explicații scrise cu privire la cauzele absenței sale. Dînsul verbal a explicat precum că a vizitat un cunoscut din satul vecin, căruia i-a încredințat mai multe obiecte sale personale pentru păstrare. Unul din superiorii săi, care îi cunoștea cît pe reclamanta așa și pe fiul acesteia, a vorbit dur cu ultimul. Aproximativ la orele 20:10 dimineața, după cină, fiul reclamantei a cerut de la un alt soldat un pix. Peste cîteva minute, dînsul i-a restituit pixul împreună cu o colă de hîrtie și un glonț. El l-a rugat să nu citească scrisoarea scrisă pe coala de hîrtie și a părăsit camera. Soldatul, oricum a citit scrisoarea, care conținea cîteva cuvinte inclusiv și un rămas bun de la o fată cu nume Olesea. Soldatul a informat comandantul său despre situație, care imediat le-a dat ordine soldaților să-l urmărească. Atunci, cînd fiul reclamantei nu a răspuns strigătelor, alți soldați erau trimiși să-l găsească. Dînsul a fost găsit mort ceva minute mai tîrziu, sub un copac care se afla în spatele cazărnilor, cu o funie ruptă în jurul gîtului, cellalt capăt al căreia se afla agățat de o creangă deasupra.

10. Comandantul militar al regimentului a sesizat Procuratura militară Bălți, care a dispus procurorului, V.M., examinarea la fața locului. Examinarea la fața locului a început în scurt timp după miezul nopții. Multe aspecte au fost verificate și înscrise în procesul-verbal: depistarea căciulii militare lîngă cadavru; lungimea ambilor fragmente ale funiei; diametru crengii de care era agățat. Procurorul a ridicat și coala de hîrtie și glonțul, indicate mai sus.

11. O examinare exterioară a cadavrului a fost efectuată mai tîrziu în acea noapte de către un doctor, care a început examinarea sa la orele 01:56. Dînsul a notat precum că doar o singură leziune s-a depistat asupra cadavrului, acea în jurul gîtului. După cum a fost accentuat din partea reclamantei, temperatura cadavrului nu a fost fixată, respectiv fiind imposibilă stabilirea timpului exact al decesului.

12. Potrivit Guvernului, procurorul a chestionat 15 soldați și comandanți despre orarul lui Ion Anușca în regiment și circumstanțele decesului acestuia. Nimic din cele spuse nu a dat temei de suspecta existența unei omucideri. Persoana care a fost menționată în ultima scrisoare, de asemenea a fost audiată, precum și reclamanta însuși. Dînsa a declarat urmării penale precum că fiul său nu a avut nici o problemă în legătură cu serviciul militar, precum și nu s-a plîns niciodată despre timpul din armată. El eventual se gîndea să continue cariera în armată și în planurile lui intra închirierea unei case în apropierea bazei militare.

13. Investigația, la fel, a inclus și o examinare psihiatrică post-mortem a defunctului efectuată de un colegiu din trei experți. În primul lor raport de expertiză, din 19 noiembrie 2004, dînșii au descris că în baza tuturor materialelor prezentate nu este posibilă constatarea faptului dacă Ion Anușca a fost determinat la sinucidere din partea altei persoane. În cel de al doilea raport de expertiză, din 17 decembrie 2004, și urmare a chestionării lui „Olesea”, experții au concluzionat că nu a existat nimic în comportamentul lui Ion Anușca, în cadrul satisfacerii serviciului său militar, care ar indica că dînșul ar fi suferit de probleme psihologice. Nu a apărut și concluzia că altcineva l-ar fi determinat la sinucidere.

14. Procurorul, de asemenea, a solicitat și o examinare medico-legală a cadavrului care a avut loc la 07 decembrie 2004. Această examinare a confirmat că moartea a avut loc urmare a asfixiei prin strangulare. Tot atunci, s-a stabilit și prezența alcoolului în sînge la momentul decesului (1.1 mg).

15. La 23 decembrie 2004, procurorul militar a adoptat o ordonanță prin care a clasat urmărirea penală, constatînd că decesul a avut loc urmare a unui suicid și nu a existat fapta infracțiunii.

16. La 01 aprilie 2005, Adjunctul Procurorului General a anulat această ordonanță motivînd că cauzele morții lui Ion Anușca nu au fost suficient investigate. S-a indicat asupra efectuării mai multor acțiuni necesare de a fi efectuate, inclusiv și o examinare grafoscopică și audieri suplimentare a soldaților și ofițerilor din unitate în sensul stabilirii cauzelor suicidului și acumulării mai multor informații despre comportamentul decedatului, starea psihică și situația personală.

17. Examinarea scrisului a fost efectuată la 29 aprilie 2005. În cadrul aceleiași luni, procurorul-investigator a audiat mai mulți colegi ale lui Ion Anușca. Acești martori s-au referit la problemele familiale și disensiuni apărute la dînșul acasă. Ei au comunicat că comportamentul lui Ion Anușca radical s-a schimbat după ce acesta s-a întors în cazarmă din vizita de acasă avută loc în vara anului 2004; el a devenit închis în sine, dependent de băutură și uneori nu-și conștientiza acțiunile. Potrivit acestor martori, uneori el manifesta violențe față de alți soldați și î-și cauza dureri fizice prin lovituri cu capul de perete. Aceasta a fost cauza transferului său la o altă unitate, care a avut loc în august 2004. Aceste audieri, au permis identificarea numelui persoanei pe care Ion Anușca l-a vizitat în satul vecin, P.S.. Procurorul militar a încetat investigația pentru a doua oară la 03 mai 2005, din nou concluzionînd că nici o infracțiune nu a fost comisă.

18. În noiembrie 2006, reclamanta a solicitat judecătoriei municipale Bălți anularea deciziei cu privire la încetarea investigației. Dînsa s-a plîns precum că nu a recepționat nici o copie a ordonanței adoptate de procurorul militar, precum și nu a luat cunoștință cu materialele cauzei penale. Respectiv, reclamanta nu a fost în cunoștință de cauză dacă o autopsie a fost efectuată. Demersul său întru audierea unor martori a fost respins de

procurorul militar. Avocatul său a solicitat exhumarea cadavrului pentru a constata dacă alte leziuni, cauzate pînă la moarte, putea fi depistate.

19. La 20 noiembrie 2006 instanța s-a plasat în favoarea reclamantei constatînd că drepturile acesteia prevăzute de articolele 77, 78 și 80 din Codul de procedură penală au fost grav violate. Acestea includ dreptul de a prezenta documente și probe pentru a fi anexate la materialele dosarului penal, dreptul de a contesta actele persoanei care efectuează urmărirea penală și dreptul de a lua cunoștință cu materialele dosarului penal. Avînd în vedere că aceste drepturi nu au fost respectate, reclamanta pînă la momentul respectiv nu era în cunoștință despre cauzele decesului fiului său. Instanța, de asemenea, a notat că din momentul în care expertiza medico-legală a făcut referire la fotografiile cadavrului, în materialele dosarului penal nu s-au găsit astfel de fotografii, fapt care ar putea să conducă la descoperirea unor fapte noi. Oricum, avînd în vedere că procedura prevăzută de articolul 313 din Cod de procedură penală nu a fost respectată, plîngerea reclamantei a fost respinsă.

20. Reclamanta a apelat la asistența unui Deputat în Parlament, care a sesizat Procurorul General. La 31 mai 2007 Adjunctul Procurorului General a anulat ordonanța procurorului militar din 03 mai 2005. Acesta a ordonat recunoașterea în calitate de parte vătămată a reclamantei, prin urmare instituirea acesteia în drepturile prevăzute de articolul 60 din Cod de procedură penală. Procurorul ierarhic superior a dat indicații întru ridicarea informației de la primăria satului unde locuia reclamanta, despre caracterizarea fiului acesteia, relațiile lui cu familia și însuși despre reclamanta. De asemenea s-a indicat asupra stabilirii cauzelor absenței samavolnice a lui Ion Anușca din unitatea militară și locul lui de aflare în acel timp.

21. Procurorul militar a încetat investigația pentru a treia oară la 28 august 2007. Reclamanta a fost informată despre această decizie printr-o scrisoare din 20 septembrie 2007, la care s-a anexat o copie a ordonanței.

22. Această ordonanță a fost anulată de Adjunctul Procurorului General la 16 ianuarie 2008, care a specificat precum că nici fotografiile efectuate la cercetarea la fața locului, nici originalele peliculelor fotografice nu au fost atașate la procesul-verbal. Nici o informație despre absența lui Ion Anușca din unitate nu a fost acumulată. Procurorul a insistat asupra audierii lui P.S., pentru a observa dacă există vre-o legătură între locuitorii satului și decesului lui Ion Anușca.

23. În ziua care a urmat, 17 ianuarie 2008, Procuratura Generală a formulat o scrisoare către procurorul militar din Bălți prin care a criticat cu strictețe maniera în care a fost efectuată investigația. Urmărirea penală a fost incompletă și tergiversată nejustificat. Indicațiile care s-au dispus nu au fost îndeplinite, fapt care denotă neîndeplinirea obligațiilor de serviciu și lipsa controlului ierarhic din partea procurorului militar. Acesta din urmă a fost

obligat să prezinte explicații scrise despre situația, să adopte toate măsurile necesare pentru a redresa și a omite astfel de încălcări în viitor.

24. Urmărirea penală a fost încetată pentru a patra și ultima dată la 21 mai 2008, constatându-se lipsa faptului infracțiunii. Reclamanta a fost informată despre această decizie prin scrisoarea datată cu 27 mai 2008, la care s-a anexat și copia ordonanței procurorului militar.

II. DREPTUL NAȚIONAL RELEVANT

25. Articolul 59 din Codul de procedură penală definește că „partea vătămată” este o persoană care, urmare a unei infracțiuni, a suferit un prejudiciu moral, fizic sau material. Articolul 60 specifică mai multe drepturi procedurale asociate cu acest statut procedural. Articolul 81 prevede că rudele apropiate pot să-și asume rolul unei părți vătămate decedate. Părțile relevante ale acestui articol stipulează:

“ Articolul 81. Succesorul părții vătămate sau al părții civile

(1) În procesul penal, succesor al părții vătămate sau al părții civile este recunoscută una din rudele ei apropiate care a manifestat dorința să exercite drepturile și obligațiile părții vătămate decedate sau care, în urma infracțiunii, a pierdut capacitatea de a-și exprima conștient voința.

...

2) Recunoașterea rudei apropiate ca succesor al părții vătămate sau al părții civile o decide procurorul care conduce urmărirea penală sau, după caz, instanța de judecată, cu condiția că ruda apropiată solicită această calitate. În cazul în care mai multe rude apropiate solicită această calitate, decizia de a alege succesorul îi revine procurorului sau instanței de judecată.....

...

(4) Succesorul părții vătămate sau al părții civile participă la procesul penal în locul părții vătămate sau părții civile.

...

ÎN DREPT

26. Reclamanta inițial s-a plîns potrivit Articolului 6 vizavi de calitatea investigației decesului fiului acesteia. Oricum, Curtea fiind competentă de a califica din punct de vedere juridic circumstanțele cazului, nu este ținută de calificarea oferită de părți în litigiu. În virtutea principiului *jura novit curia*, Curtea, de exemplu, consideră necesar de a da propria apreciere juridică a plîngerii potrivit Articolelor și paragrafelor la care părțile în proces nu s-au

referit. O plîngere este caracterizată prin preținse fapte și nu prin motivarea sau temeiurile juridice la care se referă (a se vedea *Powell and Rayner v. the United Kingdom*, 21 februarie 1990, § 29, Series A no. 172, și *Guerra and Others*, pre-citat, § 44). Curtea consideră adecvat că plîngerea să fie examinată potrivit Articolului 2, și deopotrivă datorită faptului că însuși părțile au formulat observațiile sub același aspect. Partea relevantă a Articolului 2 prevede:

“1. Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenționat, decât în executarea unei sentințe capitale pronunțate de un tribunal când infracțiunea este sancționată cu această pedeapsă prin lege.”

I. ADMISIBILITATEA

27. Guvernul a pledat precum că reclamanta a omis să epuizeze remediile naționale, din momentul în care dînsa nu contestat ultima ordonanță în cauză, și anume încetarea investigației la 21 mai 2008, deși această cale de contestație este prevăzută de Codul de procedură penală. Guvernul, adăugător, a susținut că plîngerea reclamantei este vădit nefondată, din momentul în care dînsa doar a refuzat să accepte concluziile procuraturii militare și nu a specificat nici o probă care naște un dubiu vizavi de temeinicia acestei hotărîri sau ar sugera ideea că fiul ei a fost victima unui act criminal. În acest sens Guvernul a făcut referire la speța *Grădinar v. Moldova*, nr. 7170/02, 8 aprilie 2008, în care plîngerile potrivit Articolului 2 s-au recunoscut a fi nesusținute de nici o probă.

28. Reclamanta a susținut că dînsa a folosit o cale potrivită prin adresarea unei plîngeri la judecătoria municipală Bălți, care a recunoscut valabilitatea plîngerilor sale deși finalmente a respins-o doar în baza unor temeiuri procedurale. Această decizie a instanței a devenit definitivă și dînsa a fost în drept să se adreseze Curții. Reclamanta a adăugat precum că procurorul militar nu a atras nici o atenție asupra criticelor aduse prin încheierea judecătoriei municipale.

29. Curtea notează precum că reclamanta a încercat să-și realizeze drepturile sale procedurale potrivit legii procesual-penale naționale, deși, după cum s-a explicat mai sus, contestația acesteia a fost respinsă din motive pur procesuale. Necătînd la aceasta, valabilitatea plîngerii sale a fost recunoscută de Procuratura Generală atunci cînd la 31 mai 2007 s-a ordonat continuarea investigației. Deci nu poate fi trasă concluzia precum că dînsa a rămas pasivă în cadrul desfășurării investigației. Mai mult decît atît, Curtea nu este convinsă că o contestație a ultimei ordonanței adoptate de procurorul militar ar putea să rezolve problemele ridicate prin prisma Convenției în acest litigiu, care nemijlocit se referă la caracterul adecvat al investigației, durata acesteia și implicarea reclamantei în această urmărire penală.

Redeschiderea pentru a cincia oară a investigației, aproape după patru ani după evenimentele avute loc, nu poate fi apreciată drept un remediu efectiv în aceste circumstanțe. Respectiv, Curtea respinge obiecția preliminară a Guvernului.

30. Curtea, de asemenea, respinge și obiecția preliminară a Guvernului cu privire la caracterul vădit nefondat al plîngerii. Referința Guvernului la cazul *Grădinar* este nepotrivită, din momentul în care în acea cauză plîngerile reclamantei s-au axat pe ideea că autoritățile nu s-au conformat obligațiunilor pozitive de a proteja viața soțului acesteia de la acțiuni violente. Curtea a constatat că reclamanta nu și-a probat plîngerile sub acest aspect, și dînsa nu a prezentat nici o dovadă care ar arăta că investigația a fost superficială și ineficientă. În prezenta cauză reclamanta nu a pretins în substanță violarea dreptului la viața a fiului său, contestînd în principiu maniera investigației decesului. Curtea consideră că cererea reclamantei ridică întrebări de fapt și de drept care sînt suficient de serioase încît aprecierea lor depinde de examinarea fondului, și alte temeuri pentru declararea acesteia drept inadmisibilă nu s-au stabilit. Din momentul în care cererea nu este inadmisibilă în baza altor temeuri, respectiv aceasta urmează a fi declarată admisibilă. În conformitate cu decizia sa de aplicare a Articolului 29 § 3 din Convenție (a se vedea mai sus § 4), Curtea va proceda direct la examinarea fondului acestor plîngeri.

II. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 2 DIN CONVENȚIE

A. Susținerile părților

31. Reclamanta a prezentat o serie de critici în adresa investigației decesului fiului său. Dînsa s-a plîns precum că autoritățile nu au recunoscut-o în calitate de succesor a părții vătămate, prin aceasta limitînd-o în toate drepturile asociate cu acest statut procedural. Judecătoria municipală Bălți a afirmat precum că drepturile reclamantei potrivit Codului de procedură penală au fost grav violate și a notat că după doi ani de la moartea fiului ei, dînzei nu i s-a dus la cunoștință materialele dosarului și nici nu a fost informată, totuși, cum a decedat fiul ei.

32. La fel, reclamanta a criticat investigația pentru deficiențele sale care au condus la redeschiderea de trei ori a urmăririi penale. Este evident prin urmare și, de asemenea, este clar, reieșind din remarcile critice conținute în scrisoarea Procuraturii Generale în adresa Procuraturii militare Bălți, că investigația a fost deficientă și tergiversată, fie intenționat fie prin neglijență. Procesul-verbal de cercetare la fața locului nu conține detalii importante cum ar fi distanța între sol și creanga copacului, precum și tipul funiei folosite; aceste elemente fiind stabilite doar urmare a declarațiilor soldaților asistenți la cercetarea la fața locului. Examinarea exterioară a cadavrului a fost efectuată fără participarea medicului legist, după cum

obligă Codul de procedură penală. Datorită faptului că s-a omis de a fixa temperatura cadavrului, timpul exact al morții nu putea fi stabilit cu certitudine. Nu au fost încercări de a restabili ultimele momente din viața fiului, lăsînd deschisă întrebarea cît timp i-a luat să se sinucidă, și cînd totuși s-a rupt funia după sau pînă la asfixiere.

33. Investigația de la bun început s-a axat pe versiunea că a avut loc o sinucidere, deși la etapa inițială nu au fost suficiente dovezi pentru a exclude și ipoteza unui omor premeditat. Faptul, cum a ajuns fiul reclamantei în stare avansată de ebrietate tot nu s-a cercetat. Similar, nu a existat nici o încercare veritabilă de a stabili dacă a avut el oare conflicte cu ofițerii superior pînă la momentul decesului. Chiar dacă este evident că dînsul s-a sinucis, reclamanta a continuat să susțină că este datoria Guvernului de a proceda la o investigație multilaterală pentru a înlătura orice dubiu. În final, reclamanta a accentuat asupra faptului că investigația a fost efectuată de un procuror-interimar militar mai puțin experimentat și calificat decît acela care urma să fie numit în conformitate cu legislația în vigoare.

34. Guvernul a pledat precum că, deși investigația a fost redeschisă de cîteva ori de către Procuratura Generală, în final s-au acumulat toate probele necesare care au și condus la concluzia că acesta a fost un caz de suicid și nici o infracțiune nu a fost comisă. Chiar dacă procurorul militar nu și-a onorat obligațiile în mod corespunzător, intervenția Procuraturii Generale a asigurat finalmente conformitatea investigației cu standardele Articolului 2. Toate, exceptînd două din omisiuni observate la etapa primară a investigației, au fost în final remediate. Fotografiile cadavrului nu au fost de găsit, dar acest fapt nu poate combate constatările medicului legist, care a fost obligat să fixeze deplin și sîrguincios rezultatele examinării. În ce privește implicarea reclamantei în cursul investigației, Guvernul a susținut precum că din momentul în care nu a fost constat faptul infracțiunii nu poate fi vorba despre existența victimei sau unei părți vătămate. Luînd în considerație concluziile pe caz, că nu a avut loc nici o infracțiune, respectiv nu există o victimă a infracțiunii, prin urmare nici reclamanta nu poate pretinde calitatea de succesor al victimei.

35. Chiar și în cazul acesta, reclamanta oricum a fost pasibilă să-și exercite o serie de drepturi procedurale; judecătoria municipală Bălți a examinat plîngerea acesteia referitor la investigație necătfînd la lipsa statutului procesual. Guvernul a relevat că toate măsurile de investigație relevante au fost întreprinse, și alte măsuri la care s-a referit reclamanta nu ar putea afecta concluzia adoptată. Investigatorul a procedat la o măsură rar întîlnită în practică și anume la examinarea psihiatrică post-mortem a defunctului, care a confirmat versiunea că acesta era predispus la sinucidere.

36. Cît privește calificarea procurorului militar care a exercitat investigația, Guvernul a argumentat precum că acesta a avut abilitățile necesare. Nu este semnificativ nici faptul că investigația a fost efectuată și

cu referință la o eventuală determinare la sinucidere și nu la un omor, din momentul în care orice probă acumulată putea și urma să fie utilizată la dovedirea unei eventuale omucideri. Reclamanta nu a avut nici un temei prin care s-ar sugera că fiul acesteia ar fi fost omorât. Guvernul a concluzionat precum că cererea reclamantei este caracterizată ca o plîngere în a patra instanță.

B. Aprecierea Curții

37. Reclamanta nu s-a plîns asupra violării Articolului 2, aplicat în sub aspectul său material. Respectiv, Curtea va proceda la examinarea doar al aspectului procedural al Articolului 2.

1. Principii aplicabile

38. Curtea deja a avut oportunitatea de a afirma în numeroase cazuri cu privire la suicidul celor înrolați în forțele armate, protecția procedurală a dreptului la viață, inclusă în textul Articolului 2, se aplică în mod egal asupra fatalităților avute loc în cadrul satisfacerii serviciului militar obligatoriu (a se vedea *Hasan Çalışkan and Others v. Turkey*, no. 13094/02, § 49, 27 Mai 2008, și de asemenea *Esat Bayram v Turkey*, no. 75535/01, §§ 46-47, 26 Mai 2009). Autoritățile competente trebuie să conducă o investigație efectivă întru stabilirea circumstanțelor decesului și să constate dacă o eventuală responsabilitate a oficialilor se impune în acest sens. Această obligație este de luare de măsuri și nu, neapărat, cu privire la un rezultat.

39. O diligență specială este impusă atunci cînd un tînr decedează în timpul cînd autoritățile militare sunt responsabile pentru starea lui fizică și morală. În cazul în care un suicid este prezumat de a fi avut loc, autoritățile urmează să demonstreze precum că dîșii au făcut tot ce le este în putere să înlătore orice dubii pentru a satisface interesul familiei decedatului vizavi de toate circumstanțele legate de moartea persoanei. În practică aceasta înseamnă o cercetare minuțioasă a tuturor elementelor întru a exclude orice tendințe de a considera că decedatul a fost subiectul unui act criminal. Investigația urmează a fi una minuțioasă și multilaterală. Autoritățile sunt obligate să adopte toate măsurile rezonabile pentru a stabili toate aceste elemente. O cerință a promptitudinii și desfășurării rezonabile este prezumată în acest context. Mai mult, rudele apropiate ale victimei urmează a fi implicate în procedura într-o măsura necesară pentru ai proteja interesele sale legitime (*Hasan Çalışkan*, pre-citat, §§ 50-51).

2. Aplicarea principiilor asupra prezentei cauze

40. Investigația decesului lui Ion Anușca a început prompt, după cum o cere Convenția. Deși reclamanta a criticat măsurile inițiale ale

investigatorului, Curtea nu califică elementele omise de a fi incluse în procesul-verbal de cercetare la fața locului drept acelea care ar putea compromite întreaga investigație. Chiar dacă aparent un medic-legist nu a fost prezent la cercetare la fața locului, Curtea notează că ambele examinări medico-legale, efectuate peste ceva ore după constatarea decesului și după două luni mai târziu, au ajuns la aceeași concluzie despre cauza morții. Pierderea fotografiilor cadavrului nu vor influența rezultatele acestor examinări medico-legale. Omisiunea de a stabili temperatura cadavrului, și imposibilitatea rezultată de a constata ora exactă a morții, este regretabilă. Totuși, după cum rezultă din declarațiile altor soldați, perioada între ultimul moment când fiul reclamantei a fost văzut în viață și momentul când s-a descoperit cadavrul acestuia a fost de circa doisprezece minute. Observând aceste și alte circumstanțe din dosar, neconstatarea orei exacte a decesului nu pune sub semnul întrebării concluziile la care a ajuns investigația. Reclamanta consideră că măsuri suplimentarea urmau a fi efectuate în cadrul cercetării la fața locului, și s-a referit la multiple acțiuni de investigație enumerate de Codul de procedură penală, dar Curtea nu este convinsă că acestea ar accentua la o altă eventuală explicație a cauzei decesului fiului reclamantei. Curtea înțelege că reclamanta ar dori să completeze tabloul despre ultimele clipe ale vieții fiului acesteia, să răspundă la toate întrebările pe care le mai are în legătură cu aceasta, dar protecția procedurală înscrisă în Articolul 2 nu este necesar să fie extinsă atât de larg.

41. Reclamanta a pretins precum că relația fiului său cu ofițerii superiori urmează să fie investigată, precum și faptul cum s-a constatat a fi că la momentul decesului în sângele fiului său s-a găsit o concentrație semnificativă de alcool. Curtea notează că investigatorul a procedat la audieri suplimentare a colegilor de regiment a fiului reclamantei, care au dezvăluit diferite dificultăți cu care ultimul s-a întâlnit în cadrul serviciului militar. Declarația lui P.S. a prezentat o explicație pentru starea de ebrietate a lui Anușca. Faptul că alte măsuri în acest sens nu s-au luat nici de investigator și nici de autoritățile militare, nu este în aceste circumstanțe un subiect pentru a reproșa potrivit Articolului 2.

42. Curtea consideră că investigația decesului lui Ion Anușca finalmente și eventual a ajuns la capăt. Nu există elemente în fața Curții care ar putea să creieze dubii vizavi de concluzia că fiul reclamantei s-a sinucis prin spânzurare (în contrar cu cazul lui *Esat Bayram*, pre-citat, în care Curtea a notat asupra contradicțiilor evidente între concluziile expertizelor medico-legale vizavi de orificiul pe unde a intrat glonțul în corpul defunctului, determinînd imposibilitatea de a stabili a fost oare decesul cauzat prin suicid sau printr-un act criminal, § 52).

43. Oricum, după cum s-a indicat mai sus, obligația procedurală, derivată din conținutul Articolului 2, este primordial una de luare de măsuri. Chiar dacă toate constatările de mai sus din această cauză pot fi acceptate,

Curtea totuși este marcată prin faptul că Procuratura Generală a considerat necesar de a interveni de trei ori. Cu fiecare ocazie Procuratura Generală a ordonat redeschiderea procedurii și a indicat procurorului militar să soluționeze unele probleme suplimentare cu privire la aspecte care evident sunt de natură substanțială. Chiar dacă s-ar accepta pledoaria Guvernului că atitudinea procurorului militar nu a fost una contrară legii, performanța lui a fost una evident nesatisfăcătoare. Un reproș aspru adresat Procurorului militar Bălți la 17 ianuarie 2008 (a se vedea mai sus § 23) s-a bazat pe îngrijorările reclamantei despre investigație, care la acel moment a durat mai mult de trei ani de zile. Curtea acceptă argumentul Guvernului că reacția din oficiu a Procuraturii Generale finalmente a înlăturat deficiențele în investigație, dar acestea nu au soluționat problema tergiversării. Curtea ar dori în acest sens să accentueze cerința unei desfășurări rezonabile a investigației. Investigația, desigur, s-a inițiat prompt, dar timpul luat pentru a finaliza – 3 ani și 7 luni – nu poate fi justificat prin prisma complexității cauzei și a altor alte impedimente obiective. Reclamanta prin urmare a avut temeiuri de a pune sub semnul întrebării diligența autorităților întru dezvăluirea celor întâmplate, fapte care în viziunea sa constituiau o moarte subită și inexplicabilă a fiului său în timpul serviciului militar.

44. Mai mult, după cum rezultă din hotărîrea judecătoriei municipale Bălți (a se vedea mai sus § 19) autoritățile nu au implicat destul de suficient reclamanta în investigație, cel puțin timp de primii doi ani de zile. Curtea a accentuat cu mai multe ocazii că implicarea rudelor apropiate în investigație, în aceste situații, servește asigurării responsabilității publice a autorităților și credibilității societății în acțiunile acestora (a se vedea *Ramsahai and Others*, pre-citat, § 321). În această cauză, reclamanta a avut un interes constant și motivat pentru o efectuarea unei investigații, care ar putea fi realizat prin recunoașterea statutului său solicitat în baza Codului de procedură penală. Curtea nu acceptă argumentul Guvernului în acest sens, și anume precum că doar în situația în care o infracțiune a fost comisă o rudă a victimei poate fi recunoscută în calitate de succesor. Această viziune ar putea plasa sinuciderile în afara aplicabilității sub aspect procedural al Articolului 2 din Convenție, ceea ce vine în contradicție cu jurisprudența Curții, prin urmare este necesară de a fi respinsă. Întârzierile semnificative în implicarea rudelor apropiate în proceduri de investigație nu pot fi acceptate (a se vedea *Mikayil Mammadov v. Azerbaijan*, no. 4762/05, § 132, 17 decembrie 2009). Guvernul a argumentat precum că nu a fost nici o circumstanță care ar împiedica reclamanta de a lua cunoștință cu materialele dosarului, și dînsa a fost informată de procurorul militar despre încetarea investigației prezentîndu-se copia respectivei ordonanțe. Curtea ar dori să accentueze că Articolul 2 impune mai mult decît simpla informare a rudelor apropiate despre desfășurarea și progresul investigației, și include o implicare activă în proceduri (a se vedea *Salgın v. Turkey*, pre-citat, § 89).

Curtea constată că un asemenea lucru nu a avut loc în cazul reclamantei (a se vedea *Trubnikov v. Russia*, no. 49790/99, § 93, 5 iulie 2005).

45. În concluzie, avînd în vedere maniera în care decesul lui Ion Anușca a fost investigat, timpul care a durat investigația și o implicare foarte limitată a reclamantei în investigație, Curtea consideră că investigația nu a fost una „eficientă” în sensul conceptului stabilit prin propria jurisprudență. Respectiv a avut loc violarea Articolului 2 din Convenție.

III. APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

46. Articolul 41 din Convenție prevede:

“Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protocoloalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decît o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

47. Reclamanta a pretins 116 040 lei moldovenești (MDL) cu titlu de prejudiciu material. Dînsa a estimat că această sumă ar putea fi impusă statului respondent, potrivit regulilor cu privire la compensarea în caz de moarte în cadrul serviciului militar. Reclamanta a pretins, de asemenea, 100 000 Euro (EUR) pentru compensarea suferințelor psihologice urmare a tergiversărilor și deficiențelor investigației decesului fiului ei.

48. Guvernul a susținut precum că reclamanta nu a adus nici o probă întru susținerea unui prejudiciu material real suferit. Guvernul a notat că reclamanta nu a solicitat pe parcursul procedurilor compensații. Cu privire la prejudiciul moral, Guvernul a pledat precum că datorită faptului că nu a avut loc o violare, o compensație nu se impune în acest sens. În orice caz, Guvernul a considerat pretențiile reclamantei drept unele excesive prin prisma jurisprudenței Curții în cauze similare.

49. Curtea nu observă nici o legătură de cauzalitate între violarea constatată și preținse compensații materiale; respectiv aceste pretenții se resping. În ce privește prejudiciul moral, hotărînd pe principii echitabile, Curtea acordă reclamantei 8 000 Euro.

B. Costuri și cheltuieli

50. Reclamanta nu a pretins satisfacții cu titlu de costuri și cheltuieli.

C. Penalități

51. Curtea consideră oportun ca penalitățile de întârziere să fie calculate reieșind din rata minimă de împrumut a Băncii Centrale Europene la care se vor adăuga trei procente.

DIN ACESTE CONSIDERENTE, CURTEA ÎN UNANIMITATE

1. *Declară* cererea admisibilă;
2. *Hotărăște* că a avut loc violarea Articolului 2 din Convenție aplicat sub aspectul său procedural;
3. *Hotărăște*
 - (a) că Statul reclamat va achita reclamantei, în decurs de trei luni de la data la care prezenta hotărîre va deveni definitivă, potrivit Articolului 44 § 2 din Convenție, suma de 8 000 Euro (opt mii euro) cu titlu de prejudiciu moral, suma care urmează să fie convertită în valuta națională a statului reclamat la rata de schimb aplicabilă la data executării, plus orice taxă care poate fi încasată;
 - (b) că din momentul expirării termenului mai sus menționat de trei luni pînă la achitarea efectivă a sumei respective, statul reclamat va achita o dobîndă egală cu rata minimă a dobînzii de împrumut a Băncii Centrale Europene, plus trei procente;
4. *Respinge* restul pretențiilor reclamatei de satisfacție echitabilă.

Întocmită în limba engleză și notificată în scris la 18 mai 2010, în conformitate cu Regula 77 § § 2 și 3 din Regulamentul Curții.

Lawrence Early
Grefier

Nicolas Bratza
Președinte